Grznár, Peter; Drahošová, Viera

Predbežná správa o výsledkoch archeologického výskumu mestského opevnenia v Skalici

Archaeologia historica. 2006, vol. 31, iss. [1], pp. 153-161

ISBN 80-7275-061-5
ISSN 0231-5823

Stable URL (handle): https://hdl.handle.net/11222.digilib/140663
Access Date: 28. 11. 2024
Version: 20220831

Terms of use: Digital Library of the Faculty of Arts, Masaryk University provides access to digitized documents strictly for personal use, unless otherwise specified.

MUNI ARTS Masarykova univerzita Filozofická fakulta

Digital Library of the Faculty of Arts, Masaryk University
digilib.phil.muni.cz

Predbežná správa o výsledkoch archeologického výskumu mestského opevnenia v Skalici

PETER GRZNÁR – VIERA DRAHOŠOVÁ

V mesiacoch marec až máj roku 2005 sa v priestore mestského opevnenia situovaného v bezprostrednej blízkosti románskej rotundy sv. Juraja v Skalici uskutočnil archeologický výskum pod vedením riaditeľky Záhorského múzea v Skalici PhDr. Viery Drahošovej. Spoluriešiteľmi výskumu boli pán Ing. Arch. Ivan Staník z Krajského pamiatkového úradu v Bratislave a Mgr. Peter Grznár z Krajského pamiatkového úradu v Trnave. Výskum sa zameral na úsek mestského opevnenia medzi rotundou a severozápadnou mestskou bránou, kde sa pevnostný múr nedochoval ani v náznaku. Cieľom výskumu bolo presné zistenie priebehu nedochovanej hradby pre potreby prezentácie formou náznakovej rekonštrukcie nad úrovňou terénu. Predstavitelia mesta Skalica sa rozhodli uskutočniť úpravu areálu v okolí rotundy svätého Juraja. Jej súčasťou je výstavba chodníkov, lavičiek a umelého osvetlenia, čo náznaková rekonštrukcia chýbajúceho úseku hradby vhodne dopĺňa.

Sledovaný priestor sa nachádza na severozápadnom okraji stredovekej Skalice v blízkosti románskej rotundy (obr. 1 a 2). V tomto priestore sú situované dve výrazné vyvýšeniny umelo oddelené priekopou, na dne ktorej je situovaná asfaltová cesta. Severozápadná z nich je tvorená pahorkom kalvárie, na temene ktorej sú rozoznateľné pozostatky stredovekej fortifikácie, označovanej v literatúre ako hrádok (Tóthová 1984, 125, Ruttkay 1983, 257), niekedy ako hrad (Ruttkay 1983, 256), prípadne zemné hradisko (Smoláková 1974, 129). Ju-

Obr. 1. Schematizácia priebehu opevnenia mesta Skalica a lokalizácie predpokladaného hradu. Nevyplnená línia označuje chýbajúcu časť mestského opevnenia. Chýbajúci úsek v skutočnosti nie je priamy ako na náčrtku – osy dochovaných častí hradby spolu zvierajú asi 160° uhol.

Obr. 2. Situačný plán kalvárie – hradu s priestorom Rotundy sv. Juraja a chýbajúcej hradby – prerušovaná línia (Janšák 1968, 20).

hovýchodná vyvýšenina je definovaná situovaním rotundy sv. Juraja, ktorú zo severozápadnej strany ohraničoval priebeh dnes už neexistujúcej mestskej hradby. V čase existencie hradu, ktorého vznik sa kladie na prelom 12. a 13. storočia (Tóthová 1984, 125), sa predpokladá, že obe vyvýšeniny tvorili jeden morfologický a funkčný celok, pričom rotunda zastávala úlohu vlastníckeho kostola (Ruttkay 1983, 257). Táto jednota bola narušená až výstavbou hradby a výraznej priekopy niekedy po roku 1372, čo je dátum udelenia mestských práv mestu. Datovanie fortifikácie hradu je zatiaľ problematické, pretože sa nemôže oprieť o jednoznačné historické pramene (v donácii Ondreja II., kde sa spomína zem Zakolcha resp. Zaculcza sa pojem hrad nespomína), ale len predpoklady dané datovaním rotundy, ako aj dochovanej fortifikácie v priestore kalvárie. Existenciu staršieho hradu môže ďalej nepriamo naznačovať údaj listiny udeľujúcej Skalici mestské práva (1372), kde sa doslovne píše *„civitas nostra de novo fundata"* t.j. mesto akoby bolo založené „znova" (Šátek 1992, 24). Rovnako je možné oprieť sa o nálezy materiálnej kultúry, pretože v priestore predpokladaného hrádku bol objavený črepový materiál datovaný do 13.–15. stor. (Slivka 1986, 369). Znamená to teda, že osídlenie väčšieho významu tu existovalo už pred rokom 1372. S jednoznačným latinským názvom označujúcim hrad „castrum Szakolcza" sa v písomných prameňoch stretávame až k roku 1398, teda v čase, kedy s existenciou hradu z dôvodu výstavby múru mestského opevnenia už nepočítame. Niektorí autori (Tóthová 1984, 125, Janšák 1968, 28, Ruttkay 1983, 257) preto predpokladajú že pojmom „castrum" sa neoznačuje hrad, ale opevnené mesto. Jednoznačná situácia nie je ani v otázke výstavby mestského opevnenia a jeho priebehu v jeho rannej fáze t.j. koncom 14. stor. a začiatkom 15. stor. Š. Tóthová (1984, 125) tvrdí, že pri budovaní mestského opevnenia niekedy po roku 1372 pojali do mestských hradieb aj rotundu sv. Juraja ako obrannú vežu mestského múru vo funkcii sakrálnej, ktorá bola kombinovaná s fortifikačnou (Smoláková 1974, 131). Prof. Ruttkay (1983, 257) sa na základe darovacej listiny ornej pôdy súvisiacej so skalickým špitálom pochádzajúcej z roku 1431 naopak domnieva, že rotunda stála samostatne mimo hradieb mesta a začlenená bola až po prestavbe niekedy po tomto roku. V uvedenej listine sa totižto rotunda sv. Juraja kladie mimo hradby. Ďalším údajom

vzťahujúcim sa k hradbám je kráľovské uznesenie prijaté na sneme v Bratislave v roku 1435, kde sa píše: *„...mesto a hrad Bratislavu, mestá Trnavu a Skalicu a iné pevnosti v moravskom pohraničí opevní sám kráľ svojím nákladom...“* (Šátek 1968, 78). V období novoveku hradby postupne strácajú význam. Niekedy v priebehu 17. stor. nasledujúceho storočia vznikol z vnútornej strany hradby cintorín, ktorý pretrval až do 18. stor. Nadzemné časti opevnenia v sledovanom úseku zanikajú rozoberaním na stavebný kameň niekedy po roku 1768. Podľa svedectva miestneho robotníka pána Varadínka, boli kamene z priestoru, kde stála hradba, vykopávané spod zeme a odvážané na vozoch ešte v roku 1947, čo je zároveň poslednou stopou po existencii častí hradby v sledovanom úseku.

Prvý archeologický výskum v sledovanom priestore uskutočnil Slovenský ústav pamiatkovej starostlivosti a ochrany prírody v Bratislave v roku 1972 pod vedením pani PhDr. Štefánie Tóthovej. Výskum realizovaný v nadväznosti na umelecko-historický a reštaurátorský výskum mal za úlohu získať údaje potrebné k pamiatkovej úprave objektu a spresniť chronologické určenie jeho existencie. Na základe hrobových nálezov a nálezov keramického materiálu bol zistený ako najstarší horizont prelom 12. a 13. storočia Súčasťou výskumu bola sonda označená ako S-6-72, ktorej úlohou bolo zistiť priebeh opevnenia. Prítomnosť múru v tejto sonde sa ale nepotvrdila (Tóthová 1984, 126–139).

Výskum uskutočnený na jar 2005 v priestore nedochovaného mestského múru sledoval:

1. Ako primárny záujem – zistenie priebehu hradby v úseku chýbajúceho múru.
2. Zistenie približnej úrovne terénu v čase výstavby hradby.
3. Odpoveď na otázku umiestnenia rotundy sv. Juraja mimo mestských hradieb resp. vo vnútri mestských hradieb v najstaršej fáze výstavby mestského opevnenia po roku 1372.
4. Riešenie problému existencie skalického hradu sledovaním starších architektúr, prípadne kultúrnych vrstiev.

Umiestnenie sond na ploche (obr. 3) sleduje tieto ciele so zreteľom na prvý, teda na zistenie priebehu hradby. Ich rozmery a počet sa vyvíjal počas výskumu na základe nálezových okolností.

1. Z hľadiska priebehu hradby majú najväčšiu výpovednú hodnotu sondy 2, 3 a 4.

Obr. 3. Rozmiestnenie sond na ploche výskumu spolu z ich poradovými číslami (vyhotovil Ing. M. Ozábal).

Obr. 4. Juhozápadný profil sondy 2.

V sonde 2 sa v hĺbke cca 100 cm pod dnešnou úrovňou terénu narazilo na pravdepodobný vonkajší líc negatívu múru mestského opevnenia. Vzápätí bol zistený prvý základový riadok paralelne idúceho múru. Oba objekty sa nachádzali vo vzájomnej superpozícii, pričom bolo zjavné, že negatív múru je časovo starší ako prvý základový riadok (obr. 4). Oba zistené priebehy metricky vyhovovali rozmeru mestskej hradby, a to čo sa týka šírky v jej základe ako aj podobnej nivelety základovej špáry. Preto sa začalo uvažovať o dvoch stavebných fázach: Staršia fáza – negatív múru a mladšia fáza – prvý základový riadok mladšieho múru. Situácia sa potvrdila v nasledujúcich sondách 3 a 4, kde bolo pozorované postupné približovanie pozdĺžnych osí oboch fáz dochovaných zhodne v negatívoch .

2. Rovnako zaujímavá bola otázka úrovne terénu v čase výstavby a využívania hradieb. O tomto údaji vypovedá hĺbka základovej špáry zistená v jednotlivých sondách. Kým v sonde 1. je maximálna hĺbka základovej špáry 270 cm oproti súčastnej úrovni terénu, v sonde 2 to je len 190 cm, v sondách 3 a 4 už len necelý meter. Túto situáciu potvrdzujú aj pozorovania zo sondy 1, ktorá je umiestnená pri vnútornom líci stojacej hradby v blízkosti brány (obr. 5). V hĺbke jedného metra sa narazilo na rozšírené základové murivo vytvárajúce odskok vystupujúci pred vnútorný líc hradby asi o 20 resp. 30 cm. Odskok má podobný charakter, aký bol zistený pri výskume mestských hradieb v Bratislave (Polla 1979, 84) (obr. 6). Po dosiahnutí základovej špáry múru bol zistený stupňovitý základ hradby v pozdĺžnom smere, pričom rozdiel medzi niveletami základovej špáry oboch stupňov bol cca 60 cm. Stupne sú od seba oddelené výraznou, asi meter dlhou vertikálnou špárou. Hypotéza o analógii s mestským opevnením v Trnave, kde v prvej stavebnej fáze boli mestské veže prepojené pravdepodobne drevozemným valom a až v druhej fáze murovaným vencom opevnenia (Staník 1985, 9), sa nepotvrdila. V priestore nad spomenutou vertikálnou špárou je totiž murivo bezpečne previazané. Vďaka tomu možno konštatovať, že uvedené stupne resp. vertikálna špára nepredstavujú dve chronologické fázy múru, ale sú čisto technologickou záležitosťou. Domnievame sa, že bezprostredne súvisia s nutnosťou prispôsobiť sa danostiam terénu, ktorý mal podobu malého návršia. Ak si zoberieme do úvahy obe skutočnosti, teda meniaca sa hĺbka základovej špáry a v pozdĺžnom smere stupňovitý základ, je jasné, že múr v tomto úseku hradieb prekonával značné prevýšenie.

Obr. 5. Rozšírený základ múru mestského opevnenia zistený v sonde 1.

Obr. 6. Stupňovitý základ múru mestského opevnenia zachytený v sonde 1.

Obr. 7. Šípky naznačujú pôvodné klesanie terénu v priestore chýbajúcej hradby. Ide o príčinu statických porúch staršej fázy hradby? (vyhotovil Ing. M. Ozábal, upravili autori).

3. Výskum čiastočne zodpovedal otázku „umiestnenia" rotundy v najstaršej fáze mestského opevnenia. Otázka znela: Bola rotunda situovaná pred hradbami mesta, alebo vnútri opevneného priestoru? Výskum síce zistil dve fázy múru, no priebeh oboch jednoznačne začlenil rotundu do venca mestskej fortifikácie. Ak teda existoval nejaký starší múr, ktorý svojim priebehom vyčlenil rotundu mimo hradieb mesta, musel ležať oveľa bližšie k jadru stredovekej Skalice. Ing. Arch. Ivan Staník (ústna informácia) v tejto súvislosti tvrdí že výstavba nami sledovaného severného úseku opevnenia už počítala so začlenením staršieho objektu rotundy do územia mesta. Toto tvrdenie dokladá pozorovaniami na iných, ešte stojacich úsekoch mestskej hradby, kde nie sú pozorovateľné žiadne relevantné stavebné fázy či prestavby a zhodné charakteristiky vykazuje i stavebný materiál.

4. Existenciu staršieho hradu na skúmanej ploche výskum zatiaľ nepotvrdil ale ani nevyvrátil. Tento stav je celkom logický, ak si uvedomíme rozsah zemných úprav, ku ktorým tu v priebehu stáročí dochádzalo. K vnútornej strane mestského múru sa primkýnal cintorín, a to až do 18. stor. Väčšina skúmanej plochy bola splanírovaná za účelom dosiahnutia jednotnejšej nivelety, o čom svedčia hĺbky základových spár múru vzhľadom na úroveň dnešného terénu, ako aj dno hrobovej jamy v sonde 4. K nálezom starším ako mestská hradba sa podarilo dospieť iba v dvoch sondách a to 1. a 3. V sonde 1. boli zistené doklady o existencii technologických zariadení, o čom svedčia nálezy strusky, miestami spečenej s hlinenou mazanicou. Datovanie na základe keramiky nedovoľuje tieto zariadenia posunúť pred polovicu 13. storočia. V sonde 3. sa priamo pod pňom negatívu hradby zistil nepravidelný objekt malých rozmerov s obsahom úlomku zvieracej kosti a dvoch nevýrazných, v ruke robených keramických zlomkov s problematickým datovaním. O oboch nálezoch sa dá konštatovať, že priamy súvis s existujúcim hradom s najväčšou pravdepodobnosťou nemajú.

Na záver príspevku by som rád zodpovedal ešte jednu naliehavú otázku. Čo bolo príčinou prestavby múru v čase jeho využívania? Nemáme istotu, ale domnievame sa, že terén, zvažujúci sa v troch smeroch (obr. 7) destabilizoval hradbu a mohol viesť k jej zrúteniu.

Obr. 8. Výstavba náznakovej rekonštrukcie hradby, ktorej priebeh určil archeologický výskum.

Smerom juhovýchodným a juhozápadným išlo pravdepodobne o prirodzené klesanie dané morfológiou terénu. V smere severozápadnom sa terén prudko zvažoval do mohutnej šijovej priekopy. Vzťah hĺbenia priekopy a výstavby múru nemusí byť v priamej časovej náväznosti (Razim 2001, 195), priekopa teda mohla byť vyhĺbená pred, počas alebo dokonca i po výstavbe hradby. V posledne uvedenom prípade teda mohli hĺbením výraznej priekopy porušiť statiku už stojaceho múru. Takáto príčina zrútenia sa napríklad uvádza v prípade hradu Džbán ležiaceho v severoápadných Čechách (Durdík/Sušický 2000, 22). K stabilite hradby neprispel ani pozdĺžne stupňovitý základ, pretože bol budovaný s výraznými vertikálnymi špárami. Tu treba dodať, že ostatné stupne základu len hypoteticky predpokladáme na základe objaveného stupňa zo sondy 1. Na základe situácií zistených archeologickým výskumom zatiaľ na otázku príčin zániku prvej fázy múru nevieme dať uspokojivú odpoveď a preto vyslovené predpoklady ostávajú len v rovine hypotéz. Zistený priebeh staršej fázy hradby predstavoval pôvodný stav po výstavbe hradby a preto sa stal podkladom pre vytvorenie konečnej prezentácie náznakovou rekonštrukciou nad úrovňou terénu (obr. 8).

Na tomto mieste by sme sa radi poďakovali pánovi Ing. Arch. Ivanovi Staníkovi za cenné rady, využité v tomto článku.

Literatúra

DURDÍK, T.–KAŠICKÝ, V., 2000: Zříceniny hradů, tvrzí a zámků. Praha 2000.
JANŠÁK, Š., 1968: Topografia a sídlištný vývoj stredovekej Skalice. In: Skalica, Skalica 1968.
POLLA, B., 1979: Bratislava – západné suburbium, Bratislava 1979.
RUTTKAY, A., 1983: Poznámky k problematike vzniku stredovekého mestského jadra v Skalici. Študijné zvesti 20 1983, 251–271.
RAZIM, 2001: K získávání kamene na stavbu středověkých městských hradeb. Archaeologica Historica 26, 195–206.
SLIVKA, M., 1986: Príspevok k problematike vzťahu stredovekých sakrálnych objektov a feudálnych sídel

na Slovensku. Archaelogica Historica 11, 359–383. Olomouc 1986.
SMOLÁKOVÁ, M., 1974: Nové nálezy v skalickej rotunde. Musaica XIV, 125–136, Bratislava 1976.
STANÍK, I., 1985: K počiatkom výstavby mestského opevnenia v Trnave. Pamiatky a príroda 1, 9–13, 1985.
ŠÁTEK, J., 1992: Od historických začiatkov do roku 1918, 20–55, Mesto Skalica, Skalica 1992.
TÓTHOVÁ, Š., 1984: Archeologický výskum v areály rotundy sv. Juraja v Skalici. Monumentorum Tutela 11, 1984, 124–162.

Zusammenfassung

Vorbericht über die Ergebnisse der archäologischen Erforschung der Stadtbefestigung in Skalice

Im März bis Mai 2005 verlief im Raum der Stadtbefestigung in Skalice in nächster Nähe der romanischen Rotunde des Hl. Georg eine archäologische Forschung unter der Leitung von PhDr. Viera Drahošová, Direktorin des Museums Záhorské muzeum in Skalice. Mitarbeiter waren dabei Herr Dipl. Ing. Arch. Ivan Staník aus dem Kreisdenkmalamt in Bratislava und Mgr. Peter Grznár aus dem Kreisdenkmalamt in Trnava. Ziel der Forschung war, den Verlauf einer nicht mehr erhaltenen Stadtmauer für die Bedürfnisse einer geplanten Präsentation möglichst genau festzustellen, die andeutungsweise über dem Terrainniveau rekonstruiert werden sollte.

Zeitmäßige und räumliche Zusammenhänge:

Der untersuchte Raum ist am nordwestlichen Rand der mittelalterlichen Stadt Skalice in der Nähe der romanischen Rotunde (Abb. 1. und 2.) situiert. Hier befinden sich zwei voneinander mit einem Graben abgetrennte Hügel. Auf dem Grabenboden führt eine Asphaltstraße. Die nordwestliche Erhöhung bildet der Kalvarienberg. Auf ihrem Gipfel kann man Reste einer mittelalterlichen Fortifikation erkennen, die als „hrádek", manchmal als Burg oder bzw. als Burgwall bezeichnet werden. Die südöstliche Erhöhung ist von der Rotunde des Hl. Georg definiert, die von der nordwestlichen Seite ein Graben einer heute nicht mehr erhaltenen Stadmauer begrenzte. Die Entstehung der Burg liegt man zur Wende des 12. und 13. Jh. Man nimmt voraus, dass zur Zeit ihres Bestehens beide Hügel ein morphologisches und zweckmäßiges Ganzes bildeten, wobei die Rotunde die Aufgabe einer Eigentumskirche erfüllte. Diese Einheit wurde erst vom Bau einer Mauer und eines mächtigen Grabens einst nach dem Jahre 1372 (Erteilung der Stadtrechte) gestört. Im Zusammenhang mit der Beziehung der Rotunde und der Stadtmauer denkt man auch über eine ältere Phase der Stadtmauer nach, die südlich von der Rotunde des Hl. Georg verlaufen und die diese Rotunde „extra muros" legen sollte.

Ziele der Forschung:

1. Hauptsächlich – den Verlauf des fehlenden in der Einleitung erwähnten Stadtmauerabschnitts festzustellen.
2. Das ungefähre Terrainniveau in der Zeit der Stadtmauererrichtung zu ermitteln.
3. Die Frage von der Lage der Rotunde des Hl. Georg außer- resp. innerhalb der Stadtmauern in der ältesten Bauphase der Stadtbefestigung nach dem Jahre 1372 zu beantworten.
4. Das Bestehen der Skalicer Burg mittels Untersuchung der älteren Architekturen, bzw. Kulturschichten zu erläutern.

Die Platzierung der Sonden auf der Fläche (Abb. 3) verfolgt diese Ziele mit Rücksicht auf das erste von dieser Ziele, also auf die Ermittlug des Stadtmauerverlaufs.

Ergebnisse:

Was den Verlauf der Stadtmauer betrifft, haben den größten Aussagewert die Sonden 2, 3 und 4. In der Tiefe von ca. 100 cm stieß man unter dem heutigen Terrainniveau auf die wahrscheinliche Außenflucht vom Mauernegativ der Stadtbefestigung. Unmittelbar darauf wurde die erste Fundamentreihe einer parallel gehenden Mauer festgestellt. Beide Objekte befanden sich in einer gegenseitigen Superposition, wobei offenbar war, dass das Mauernegativ älter als die erste Fundamentreihe (Abb. 4) ist. Deswegen fing man an über zwei Bauphasen nachzudenken: die ältere Phase – das Mauernegativ und die jüngere – die erste Fundamentreihe einer jüngeren Mauer. Die Situation wurde in folgenden Sonden 3. und 4. bestätigt. Auch die Frage des Terrainniveaus in der Zeit der Stadtmauernentstehung und -benutzung ist sehr interessant. Von dieser Angabe sagt manches die in einzelnen Sonden ermittelte Tiefe der Gründungssohle aus. Während in der Sonde 1. die maximale Tiefe der Gründungssohle 270 cm gegenüber dem heutigen Terrainniveau ist, in der Sonde 2. ist es 190 cm und in den Sonden 3. und 4. bereits nur weniger als 1 m. Nach dem Erreichen der Mauergründungssohle wurde weiter ein stufenförmiges in der Längsrichtung gehendes Stadtmauerfundament festgestellt (Abb. 6), wobei der Unterschied zwischen den Linien, die den Höhenverlauf der Gründungssohle beider Stufen auszeichnen, ca. 60 cm war. Die Stufen sind voneinander mit einer auffallenden ca. 1 m langen vertikalen Fuge getrennt. Wir nehmen an, dass die vertikale Fufe unmittelbar mit der Notwendigkeit zusammenhing, sich dem Terrain – einer Anhöhe – anzupassen. Wenn man beide Tatsachen in Betracht nimmt, also veränderliche Gründungssohletiefe und das in der Längsrichtung stufenförmige Fundament,

ist es offenbar, dass die Mauer in diesem Abschnitt eine beträchtliche Überhöhung überwand. Mit den obenangeführten Tatsachen hängt noch eine dringende Frage zusammen. Warum wurde die Mauer in der Zeit ihrer Benutzung umgebaut? Wir wissen es nicht sicher aber wir nehmen an, dass das Terrain, das in drei Richtungen abfiel (Abb. 7), die Stadtmauer destabilisieren und ihr Abstürzen verursachen konnte. In der südöstlichen und südwestlichen Richtung handelte es sich um eine natürliche von der Morphologie des Terrains gegebene Neigung. In der nordwestlichen Richtung fiel das Gelände jäh in einen mächtigen pfeilförmigen Graben ab.

Weiter bestätigte die Forschung das Vorhandensein einer älteren Phase der Stadtbefestigungsmauer nicht, die südlich von der Rotunde des Hl. Georg verliefet und die diese Rotunde außerhalb der Stadtmauern situierte. Es bedeutet aber nicht, dass diese Möglichkeit definitiv ausgeschlossen wäre. Es ist notwendig, weiter den Raum südlich von der Rotunde des Hl. Georg, also in der Richtung zum Kern der mittelalterlichen Stadt Skalice nach, zu untersuchen. Es ist auch nicht gelungen, das Bestehen einer älteren bis zur Anhöhe mit der Rotunde reichenden Burg zu beweisen, was wahrscheinlich mit den späteren beträchtlichen Terrainherrichtungen dieser Anhöhe zusammenhängt.

Abbildungen:

1. Verlauf der Befestigung der Stadt Skalice und Lokalisierung der vorausgesetzten Burg – Schema. Die nicht ausgefüllte Linie bezeichnet den fehlenden Teil der Stadtbefestigung. Der fehlende Abschnit ist in Wirklichkeit nicht gerade wie auf der Skizze – die Achsen der erhaltenen Stadtmauerteile bilden ca. den Winkel 160°.
2. Kalvarienberg – Situationsplan der Burg mit dem Raum der Rotunde des Hl. Georg und der fehlenden Mauer – unterbrochene Linie (Janšák 1968, 20).
3. Platzierung der Sonden auf der Forschunsgfläche mit ihren Ordnungszahlen (ausgefertigt von Dipl. Ing. M. Ozábal).
4. Das südwestliche Profil der Sonde 2.
5. Das verbreiterte Mauerfundament der Stadtbefestigungsmauer – festgestellt in der Sonde 1.
6. Das stufenförmige Fundament der Stadtbefestigungsmauer – festgestellt in der Sonde 1.
7. Pfeile bezeichnen die ursprüngliche Neigung des Terrains im Raum der fehlenden Stadtmauer. Handelt es sich um die Ursache der statischen Störungen in der älteren Bauphase der Stadtmauer? (Ausgefertigt von Dipl. Ing. M. Ozábal, zugerichtet von den Autoren des Beitrags).
8. Aufbau der Audeutungsrekonstruktion der Stadtmauer, deren Verlauf von der archäologischen Forschung festgesetzt wurde.